

Fins a les runes hi ha plantes interessants: el cogombre amarg

Josep M. Panareda

Dibuix: Maravillas

És ben conegut el meu interès per les plantes. Una de les sorpreses que tinc sovint és l'estranyesa dels qui m'acompanyen en constatar que arreu trobi plantes que em captivin. Ningú no se sorprèn si t'entretens amb les plantes dels prats de muntanya, d'un aiguamoll o d'una fageda. M'haig d'explicar quan em paro en un marge de carretera o en un indret ple d'enderrocs o ben trepitjat.

En els ambients degradats i molt alterats també creixen plantes valuoses i curioses, com el cogombre amarg. És fàcil de reconèixer, i no hi ha dubte que el dibuix de la Maravillas us ajudarà a identificar-lo.

És una herba reptant, aspra i grisenca. Té l'arrel gruixuda, com un nap, i la soca llenyosa. La tija és crassa i trencadissa. Les fulles tenen un pecíol aspre, gruixut i llarg, de fins a 12 cm; el limbe és triangular. Té les flors masculines i femenines separades, però en un mateix peu, a les axil·les de les fulles; les masculines formen raïms i les

femenines són solitàries. La corol·la és d'un verd groguenc i composta del tub i cinc lòbuls oberts. El fruit és pèndul, aspre i verd grisenc; a la maduresa es desprèn bruscament del peduncle i projecta amb força, per l'orifici per on s'ha desprès, un líquid amb les granes.

Viu en els indrets molt modificats, secs i remoguts, com marges i talussos i damunt d'enderrocs i runes.

Us podeu preguntar a què ve el parlar del cogombre amarg. La raó principal és per un fet curiós que fa que la seva manera de disseminar les llavors sigui exposada en molts llibres de botànica.

Ja s'ha explicat que el fruit es desprèn bruscament i escampa lluny les llavors, juntament amb els sucus que conté. La curiositat és l'ensurt que un s'emporta quan toca un fruit madur sense voler o sense cap interès especial, i es provoca el trencament i la immediata projecció del líquid amb les llavors. Si això succeeix ens pot deixar les cames ben llefiscoses o els pantalons ben tacats. El pitjor és si es toca amb les mans i en acostem per observar el fruit; aleshores són les mans i la cara qui rebran l'esquitx brusc i sobtat. Cal evitar-ho, ja que a més de deixar-nos les mans enganxoses i la cara bruta, pot provocar-nos una lleu irritació a les parts més sensibles, com els ulls. Si no ho sabem o no ho esperem, tindrem un petit ensurt.

Per aquest fet el cogombre amarg té molts noms populars, alguns dels quals expressen clarament el fenomen explicat, com esquitxagossos i cogombre del diable, entre molts altres.

Cal tenir molt present que és una planta tòxica i que ha tingut diverses aplicacions en medicina popular, en especial com a purgant dràstic. Cal ser coneixedor de la seva toxicitat, i no és gens recomanable el seu ús per via interna. Si per badada un fruit madur es desprèn i ens esquitxa, es recomana rentar-se bé les cames, les mans o la cara afectades per suc del cogombre. I mai no s'ha de menjar, xuclar o llepar.